

Організація естетичного виховання студентів вищих навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності: теорія та методика

У даній статті розкрито методику організації естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності, що забезпечує формування здатності студентів активно використовувати цінності у спілкуванні, пізнанні та творенні. Вона ґрунтується на використанні завдань, котрі впливають на розвиток естетичної активності студентів, розвивають у них уміння самостійно аналізувати, узагальнювати, оцінювати результати культуротворчої діяльності з позицій естетичного змісту, виявляють рівень використання естетичних цінностей студентами у процесі культуротворчої діяльності, який визначався їх інтересами, орієнтацією та потребами, вмінням сприймати, оцінювати та інтерпретувати.

Ключові слова: естетичне виховання, культуротворча діяльність, естетичний розвиток, естетичний досвід.

Естетичне виховання є напрямом освітньо-виховної роботи, що вирізняється характерними особливостями змісту, форм, способів, методів організації. Зважаючи на багатогранність цього процесу, до нього зростає педагогічний інтерес унаслідок чого виникає необхідність ґрунтовного його вивчення. На особливе значення естетичного виховання особистості зазначали психологи та педагоги: І. Бех, З. Гіптерс, В. Дряпіка, Н. Крилова, Г. Падалка, Л. Печко, О. Рудницька, О. Софіщенко, Г. Шевченко та ін. Учені досліджують питання методики формування морально-естетичної свідомості, художньо-естетичного ставлення до дійсності і мистецтва, розвитку системи естетичних цінностей у студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Важливу роль у визначенні особливостей естетичного виховання відіграє врахування реалій сучасності, чітке визначення шляхів і засобів підвищення його ефективності. Це зумовлюється зміною педагогічної

парадигми, тенденцією гуманізації освітніх процесів, ствердженням ідеї самоцінності людської особистості.

Метою нашого дослідження є обґрунтування методики організації естетичного виховання, що забезпечує оволодіння студентами способами естетизації дійсності (почуттєво-емоційними, інтелектуальними, креативними) у процесі культуротворчої діяльності, покликаної примножувати прекрасне в навколишньому середовищі (предметно-природному, соціальному та художньому).

Культуротворча діяльність у вищому педагогічному навчальному закладі сприятиме успішному вирішенню окресленого завдання. Для цього потрібно розвивати естетичну активність студентів при здійсненні культуротворчої діяльності, долучаючи до різних форм її здійснення під час освоєння, пізнання та перетворення естетичних цінностей предметно-природного, соціального та художнього середовища, а саме:

– розвивати естетичні почуття, які ґрунтуються на відчутті краси, міри, форми, кольору, виразності, ритму, гармонії, мелодійності тощо, дозволяють ураховувати зовнішні вияви предметів, процесів, явищ, при виявленні інтересу, прагнення до спілкування;

– розвивати естетичне мислення, що полягає в сприйманні, оцінці та осмисленні прекрасного, його доцільності, значущості, необхідності, функціональності тощо, генералізації знань зовнішніх і внутрішніх ознак предмета, процесу, явища дійсності при їх пізнанні;

– розвивати естетичну творчість, спрямовану на виявлення потреб в освоєнні цінностей дійсності, їх інтерпретації, на використання набутого досвіду з метою збереження, розповсюдження, збагачення, творення прекрасного у навколишньому середовищі (предметно-природному, соціальному та художньому).

Для розвитку у студентів естетичних почуттів, інтересу до цінностей навколишньої дійсності у комунікативній діяльності доцільно залучати

майбутніх учителів до участі у бесідах, диспутах, екскурсіях, відвідуванні виставок тощо, спрямованих на спілкування з цінностями дійсності.

При підготовці та проведенні бесід, наприклад, «Неповторність природи рідного краю» передбачається, зокрема:

1. Підбір фотографій, зроблених під час подорожі або прогулянки для фотовиставки «Чарівні куточки нашого міста». Дати їм назви, обґрунтувати вибір. Пояснити саме чому обрані ці роботи з-поміж інших.

2. Підготовка віршів про красу природи рідного краю (Наприклад, України або міста, в якому народився). Студентам ставилися запитання: «Чому обрані ці вірші? Як у віршах описано красу природи?»

3. Пошук музичних творів, що яскраво відображають явища природи (наприклад, музика А. Вівальді: уривки з циклу «Пори року»). Студентам ставилися запитання: «У чому схожість музичного твору з тією порою року, яку композитор намагався передати? Які почуття викликає музичний твір?»

На підготовчому етапі до виховних заходів студентам запропонувати завдання, які передбачають спочатку ознайомлення з цінностями дійсності, їх особливостями, функціями і використанням. Це буде сприяти набуттю знань і створювало умови для розкриття ставлення майбутніх учителів до прекрасного. У процесі використання форм естетичного виховання, як бесіди, виставки студентських робіт тощо у них формувалися естетичні враження про явища дійсності та мистецтва. Вони емоційно будуть реагувати на зовнішнє вираження явищ навколишнього середовища та мистецтва, їх гармонійність, виразність, забарвленість тощо.

Завдання, наприклад, як підбір фотографій, картин, присвячених красі природи та людських стосунків; підготовка поезій, в яких оспівується прекрасне; пошук музичних творів, що відображають явища природи та події соціального середовища; збір прислів'їв щодо краси мови, поведінки; підібрати звертання, привітання та ін., сприяють розвитку естетичних емоцій та почуттів під час освоєння цінностей дійсності, і можуть бути цілком

успішно використані в освітньо-виховному процесі вищої педагогічної школи.

Розвиток у студентів естетичного мислення здійснюється під час сприймання, оцінки прекрасного, осмислення його доцільності, значущості, необхідності, функціональності тощо.

Для досягнення зазначеного студентам доцільно запропонувати:

1) Проаналізувати проведений виховний захід театралізовану виставу «Різдвяні вечорниці». Студентам ставилися запитання: «Чи відповідає зміст заходу його назві?», «На скільки сценічне оформлення відповідає інтер'єру української світлиці?» «Чому вибрано в оформленні таку кольорову гаму предметів побуту?»

Таким чином звертаємо увагу студентів на особливість свята: супроводом пісень та колядок, порівнюючи з тими, які знають вони або їх рідні; специфікою інтер'єр світлиці (вишиті рушники, образи на покуті, насичення національними традиційними кольорами (червоним, чорним) предметів побуту). Це дає можливість студентам використовувати знання, набуті у ході виховних заходів, інтерпретувати їх з інформацією, отриманою з творів художньої літератури, курсу «Народознавства», «Історії України», «Історії культури» та ін..

Внутрішні ознаки явищ можна осмислити лише за допомогою виявлення естетичного мислення в оцінній діяльності. Тому завдання, що передбачають здійснення естетичної оцінки змісту виховного заходу та мистецьких цінностей, є необхідними у культуротворчій діяльності студентів.

Отже, звернення уваги студентів вищих педагогічних навчальних закладів на значення та необхідність використання естетичного досвіду у культуротворчій діяльності, забезпечує можливість вмотивування ступеня вияву естетичної активності, що сприятиме розвитку їх естетичного мислення.

Важливим в організації естетичного виховання є стимулюванню у студентів творчої естетичної активності в культуротворчій діяльності. Це сприяє формуванню умінь розробити сценарій виховного заходу, спрямованого на пізнання прекрасного (визначитися з темою; підібрати інформацію; визначитися з обладнанням, наочністю; підготувати презентацію; знайти літературні, музичні твори відповідно теми тощо); створити проект (наприклад, «Факультет майбутнього», який повинен передбачати естетичне оформлення освітньо-культурного простору, інтер'єр аудиторій, рекреацій, залів засідань тощо); підготувати творчу роботу на конкурс (наприклад, «Дари осені», який спрямовує на розробку ескізу майбутньої роботи; підбір назви, складові творчої роботи: основу, квіти, листя, овочі, фрукти тощо; узгодження кольорової гами; визначення складових першого та другого плану); підготувати творчу роботу на виставку «Всі квіти світу - вчителям»; відеофільм на фестиваль; пісню, хореографічну постановку на фестиваль мистецтв; театралізовану виставу тощо.

Так, організація студентів до участі у виставці «Всі квіти світу - вчителям» передбачає досягнення мети, а саме оновлення естетико-виховного змісту освітнього простору, створення та пропаганда традицій педагогічної діяльності.

Даний конкурс-виставка дозволить вирішити наступні завдання:

– формування у студентської молоді художньо-естетичної смаку, потреби у пізнанні гармонійного та досконалого в природі та побуті, виховання інтересу до краси навколишньої природи;

– розвиток фантазії, уяви, мислення, творчих здібностей майбутніх педагогів;

– вироблення умінь приймати нестандартні рішення, власноручно примножувати, відчувати й відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

Для забезпечення ефективності проведення конкурсу-виставки доцільно запропонувати студентам виконати наступні завдання:

1. Під час прогулянки, екскурсії по скверу, парку, за містом, у лісі, в садку звернуту увагу на різнобарвність у природі, гармонійність, симетрію будови рослин, квітів, їх окремих частин.

2. Знайти цікаве сухе гілля, коріння, які можливо в подальшому використати у майбутній творчій роботі. Придивитися що вони нагадують? Уявити, що можна з ними зробити? Подумати, що необхідно додати для завершення уявного образу майбутньої роботи.

3. Зібрати осіннє різнобарвне листя, плоди кущів та дерев, осінні квіти тощо для майбутніх робіт.

4. Підібрати доцільну основу для роботи (конструктивні форми: прямокутні, круглі тощо, які виглядають ясно, архітектурно і функціонально) та наповнення (живі квіткові і рослинні композиції). Дотриматись принципу гармонійності основи та наповнення, отже воно є статичним, що робить їх важливими партнерами.

5. Визначитися з випадковими формами або неживими предметами (такими, наприклад, як галька, плитка, тканина, дріт, мотузки, посипані гравієм поверхні, виліплені власноруч свічки, керамічні вироби і т. д.) Підібрати варіант їх використання, який створив би кінцевий образ непередбачуваним і несподіваним.

6. Визначитися з колірною гармонією контрастів: гармонією в співзвучності; гармонією родинних квітів; гармонією сусідніх фарб, що сприяло б передачі певних аспектів педагогічної діяльності.

7. Підібрати кольори, урахувавши їх символіку, узгодити з формою майбутньої композиції та її назвою, що відображає гуманність, толерантність педагогічної діяльності.

8. Подумати і підібрати варіанти назви творчої роботи.

9. Визначитися з видами творчих робіт: букети, екібани, картини, аплікації, природні композиції тощо.

10. Розробити робочі ескізи майбутніх творчих праць.

Завдання репродуктивно-творчого та творчого характеру, спрямовані на підготовку студентів до естетизації культурно-освітнього простору вищої школи. Естетичний зміст освітньо-виховної роботи характеризує ефективність виховної системи, що дозволить майбутнім педагогам урахувуючи особливості форм культуротворчої діяльності активно залучати учнів до безпосередньої участі у процесі освоєння прекрасного. Естетико-виховний вплив форм культуротворчої діяльності узгоджується і спрямовується на активність вихованців у комунікативній, пізнавальній та творчій діяльності.

На кураторських годинах (бесід, диспутів, дискусій, «круглих столів» тощо про красу дійсності) та загальноуніверситетських заходах (конкурсах, фестивалях, виставках тощо, які свідчили про творчі здібності майбутніх вчителів) студенти вищого педагогічного навчального закладу набуватимуть досвіду самостійно сприймати, пізнавати, пропагувати та створювати естетичні цінності, що загалом сприяло їх залученню до культуротворчої діяльності. Це визначатиметься активною участю студентів вищих педагогічних навчальних закладів у конференціях, акціях, творчих конкурсах (образотворчих, хореографічних, музичних), кінофестивалях, фотовиставках тощо. Освітньо-виховна діяльність, спрямована на активне формування у студентів умінь і навичок естетики взаємовідносин у спілкуванні та діяльності, збагачення їх уявлень і понять про прекрасне в найважливіших середовищах: предметно-природному, соціальному та художньому.

Отже, використовуючи завдання (проаналізувати проведений виховний захід, написати відгук на відвідану виставку, порівняти мистецькі твори, зіставити ситуації та ін.), можна впливати на розвиток естетичної активності студентів, розвивати у них уміння самостійно аналізувати, узагальнювати, оцінювати результати культуротворчої діяльності з позицій естетичного змісту. А моделювання творчих завдань виявляє рівень використання естетичних цінностей студентами у процесі культуротворчої діяльності, який визначався їх інтересами, орієнтацією та потребами, вмінням сприймати,

оцінювати та інтерпретувати. Розробляючи творчі завдання необхідно враховувати, що розуміння прекрасного найбільш розкривається у діяльності, яка орієнтована на вияв почуттів, знань про прекрасне дійсності та мистецтва, прагнення створення нових естетичних цінностей. Культуротворча діяльність є діяльністю, що сприяє підготовці майбутніх учителів до естетизації освітньо-виховного процесу у загальноосвітній школі.

И.И. Королёва

Организации эстетического воспитания студентов высших учебных заведений в процессе культуротворческой деятельности: теория и методика

В данной статье раскрыто методика организации эстетического воспитания студентов высших учебных заведений в процессе культуротворческой деятельности, которые обеспечивают формирование способности студентов активно использовать ценности в общении, познании та творчестве. Она основывается на использовании заданий, которые влияют на развитие эстетической активности студентов, развивают у них умения самостоятельно анализировать, обобщать, оценивать результаты культуротворческой деятельности с позиции эстетического содержания, выявляют уровень использования эстетических ценностей студентами в процессе культуротворческой деятельности, который определяется их интересами, ориентацией и потребностями, умением воспринимать, оценивать и интерпретировать.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, культуротворческая деятельность, эстетическое развитие, эстетический опыт.

I.I. Koroleva

Organization of aesthetic education of university students in the culture-activity: Theory and Methods

In this article the method of aesthetic education in the process of culture-that ensures the formation of students' ability to actively use the value in communication, cognition and creativity. It is based on the use of tasks that influence the development of aesthetic activity students develop their ability to independently analyze, synthesize, evaluate the results of culture-from the standpoint of aesthetic content, indicate the level of use of aesthetic values in the students' culture-activity, which was determined by their interests, orientation and needs, the ability to perceive, assess and interpret. Important in the organization of aesthetic education is to stimulate students' creative aesthetic activity in culture-activity.

Task reproductive-creative and creative nature, aimed at preparing students for aestheticization of cultural and educational space of higher education. Educational and

aesthetic content of educational work characterizes the efficiency of the educational system that will allow future teachers taking into account the peculiarities of the forms of culture-actively engage students in direct participation in the development of beauty. Education and educational activities aimed at active formation of the students skills in communicating aesthetic relationships and activities, enrichment of ideas and concepts of beauty in critical environments: subject-natural, social, and artistic. Aesthetic and nurturing forms of culture-directed and coordinated the activity of students in communicative, cognitive and creative.

***Key words:** aesthetic education, cultural activities, aesthetic development, aesthetic experience.*

Корольова, І. І. Організація естетичного виховання студентів вищих навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності: теорія та методика [Текст] / І.І. Корольова // Педагогічний альманах: [зб. наук. праць. / Ред. кол. Кузьменко В.В. Слюсаренко Н.В. та ін.]. – Вип. 19. - Херсон: КВНЗ «Херс. акад. неперервн. освіти», 2013. – С.10-14.